

BOEKBESPREKINGEN

Veldgids III. Paddenstoelen van de Zeereep. Machiel Noordeloos in nauwe samenwerking met Leo Jalink en Alfons Vaessen. KNNV Uitgeverij Zeist, 2020. Hardcover, 239 pp. €32,95. ISBN: 9789050117951

Wat een aangename verrassing was het bericht dat er een speciale veldgids werd gemaakt van de paddenstoelen van de zeereep. Voor de kustbewoners is al bekend dat er in de zeereep en de grijze duinen er vlak achter een bijzonder biotoop bestaat met een aantal soorten paddenstoelen die je maar zelden in de literatuur beschreven ziet. Deze

veldgids vult hiermee een leemte waar vele mycologen blij verrast mee zijn.

De inleiding geeft een kort overzicht van het doel van deze gids: “Ter ondersteuning van het meetnet zeereep in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM)”. De 6 typische soorten, 18 begeleidend soorten en ruim 140 soorten die kenmerkend zijn voor de witte en grijze duinen passeren de revue in deze handzame gids. De habitattypen in de witte en grijze duinen worden kort beschreven evenals enkele subtypen van het grijze duin. Daarnaast komen ook de kruipwilg- en duindoornstruwelen aan bod.

Voor het NEM-meetnet ‘Zeereep’ zijn de 6 typische soorten het hoofddoel. In de veldgids wordt daarom een oproep gedaan om hieraan mee te werken. De 6 typische soorten: Duinfranjehoed, Duinveldridderzwam, Duinstinkzwam, Helmharpoenzwam, Zandtulpje en Zeeduinchampignon krijgen in de veldgids een prominente plaats, vóórin en vóórat de andere soorten worden behandeld.

De sleutels naar de soorten worden voorafgegaan door een foto-overzicht van 12 vormgroepen. Voor de beginnende mycoloog is het zo makkelijk zoeken in welke groep je moet starten. Hierna worden de vormgroepen afzonderlijk met een inleidende sleutel behandeld. Elke behandelde soort wordt genoemd met de Nederlandse en de wetenschappelijke naam. Indien de soort een vermelding heeft op de rode lijst wordt dat eveneens vermeld.

Vooruitlopend op de nieuwste inzichten in de studie van de mycologie worden ook de nieuwe namen vermeld. Als voorbeeld de Zwartwordende zalmplaat, *Clitopilus popinalis*. Deze soort zat voorheen in het geslacht *Rhodocybe*. Volgens de nieuwste inzichten gaat deze Zwartwordende zalmplaat voortaan *Clitocella popinalis* heten. Voor de duidelijkheid over welke soort we het hebben, wordt het er dus voor de startende mycoloog en voor de tellers van het meetnet niet makkelijker op.

De macroscopische kenmerken van de paddenstoelen worden kort gekarakteriseerd, met meestal de microscopische kenmerken van de sporenmaten en de vorm en maat van de cheilocystiden. Habitat en verspreiding komen eveneens aan bod. Het zal niet verbazen dat de witte en grijze duinen, duingraslanden e.d. veel voorkomende habitats zijn waar de soorten kunnen worden gevonden. Verder is het onderdeel ‘Opmerkingen’ zeer geslaagd. Hierin worden mogelijke verwisselingen met andere soorten genoemd, en tevens of er microscopisch onderzoek nodig is om de soort definitief op naam te brengen. Ten slotte staan er bij elke soort literatuurvermeldingen om dieper op de mycologische kenmerken en beschrijvingen in te gaan.

In de veldgids wordt ook een aantal nieuwe vezelkoppen voorgesteld. Ik denk echter dat dat voor een veldgids iets te hoog gegrepen is. Veel soorten zijn zonder microscoop immers niet op naam te brengen. Verder wordt een aantal geldende namen op de schop genomen: het blijken andere soorten te zijn. [Gelukkig vind ik weinig vezelkoppen in de Zeeuwse duinen, want je zou er moedeloos van worden...]

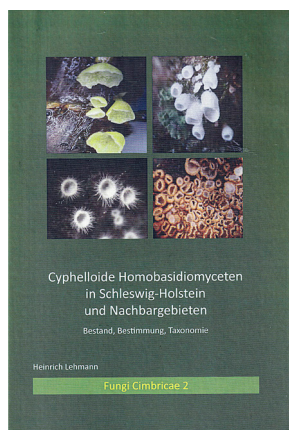
In het duin worden wel ook regelmatig vaalhoeden gevonden. Daarvan wordt echter enkel de Duinvaalhoed vermeld, waarschijnlijk omdat deze soort in het veld goed te benoemen is. Hiermee komen echter de andere vaalhoeden die we bij stuifschermen van wilg kunnen vinden, in deze

veldgids er maar bekaaid vanaf. Ook Satijnzwammen zorgen voor beroering in het veld. Hadden we voordien de Bruine satijnzwam en zijn variëteit *cinereo-opacum*, daar is nu een tweede dubbelganger met een donkere hoed bijgekomen, de Zwartbruine satijnzwam, *E. vindobonense*. *E. sericeum* var. *cinereo-opacum* wordt een zelfstandige soort en gaat *E. terreum* heten, de Ongestreepte satijnzwam.

Een andere nieuwe soort die in Nederland nog niet officieel geaccepteerd is, maar wel in deze veldgids aan bod komt, is de Duinvlekplaat, een dubbelganger van de Tweekleurige vlekplaat. De standplaats van de Duinvlekplaat in de zeereep - ogenschijnlijk in het kale zand - is een onderscheidend kenmerk ten opzichte van de Tweekleurige vlekplaat. De laatste is een soort van voedselrijke plaatsen. Ook enkele koraalzwammen zijn door voortschrijdend inzicht van een andere naam voorzien. Zo is de Rechte koraalzwam, te vinden aan de voet van oude helmpollen, geïdentificeerd als de Helmkoraalzwam. De Groenwordende koraalzwam, te vinden in de grijze duinen, is enkele jaren geleden al geïdentificeerd als de Steppekoraalzwam. De veldmycoloog wordt met deze veldgids dus wel van het nodige huiswerk voorzien.

Veldgids Paddenstoelen III met de paddenstoelen van de zeereep, past wat vormgeving betreft mooi in het rijtje met de paddenstoelen-veldgidsen Deel I en II die respectievelijk de plaatjeszwammen en de overige paddenstoelen behandelen. Inmiddels is deze IIIde gids toe aan de 2e druk en voorziet de gids duidelijk in een behoefte. Een compliment dus aan de makers Chiel Noordeloos, Leo Jalink en Alfons Vaessen.

Henk Remijn

H. Lehmann (2021). Cyphelloide Homobasidiomyceten in Schleswig-Holstein und Nachbargebieten. Fungi Cimbicae 2. ISBN 978-3-00-067314-6. 422 blz., gebonden. Te bestellen via www.Mycoservice.de Ca. € 65.

Eindelijk, een heel boek gewijd aan Cyphella's, de kleine basidiomyceten die eruit zien als bekerzwammetjes, zonder lamellen en zonder steel. Qua aantal soorten is het een overzichtelijke groep (in Nederland worden 32 soorten tot de cyphelloide basidiomyceten (vormgroep Bcy) gerekend), en ze zijn met de Funga Nordica overwegend goed te determineren. Maar voor het overige is de literatuur erover nogal versnipperd, en zeker afbeeldingen zijn niet makkelijk te vinden. Dit boek zet de tot nog toe bekende soorten uit het Noord-Duitse laagland op een rijtje. Na een nogal beknopte inleiding, met o.a. twee sleutels tot de genera (een klassieke en een 'picture key'), worden 70 taxa in meer of minder detail beschreven en geïllustreerd. Dat dit aantal nogal wat hoger ligt dan het Nederlandse aantal komt grotendeels doordat de Cyphella's in dit boek ruim worden opgevat, en er ook enkele ascomyceten en het Waaiertje besproken worden. Niettemin zijn enkele van de uit ons land gemelde soorten blijkbaar niet uit Schleswig-Holstein bekend, en die soorten worden in dit boek dan ook niet besproken (*Calyprella flos-alba*, *Flagelloscypha oblongispora*, *Maireina afibulata* en *M. ferruginea*; ook *Bartheletia paradoxa* en *Physalacria cryptomeriae* ontbreken, maar dat zijn mijns inziens ook geen cyphelloïden). Ook worden enkele nieuwe taxa geïntroduceerd, maar die stellen, met uitzondering van *Lachnella albohelvola*, mijns inziens niet veel voor. De beschrijvingen zijn uitgebreid, en in vrijwel alle gevallen rijk geïllustreerd.

Er zijn ook wel wat kanttekeningen. Het is jammer dat de auteur niet ook een determinatiesleutel voor de soorten heeft opgenomen; nu ben je toch weer verplicht er andere literatuur bij te halen. Qua opzet is de tekst weliswaar ruim opgezet (tamelijk grote letter, met veel witruimte tussen

de regels), maar ook wat onoverzichtelijk doordat twee talen en drie tekstkleuren door elkaar gebruikt worden. De macrofoto's zijn niet allemaal even scherp, en aan de microfoto's is niet altijd even duidelijk wat ze bedoeld worden te illustreren.

Hoe dan ook, feit blijft dat dit boek voor het eerst een overzicht biedt over de hele groep van de Cyphella's, en voor wie zich voor deze kleine parels interesseert is het zeker een aanwinst.

Nico Dam, Malden

Senn-Irlet, B., Blaser, S., Dougoud, R., Stöckli, E. & R. Mürner. 2021. Ascomyceten der Schweiz – seltene und wenig dokumentierte Arten. Cryptogamia Helvetica 23, 431 p. CHF 115 (ca. € 106, excl. verzend- en inklaringskosten; <http://www.vsvp.com/shop16>).

Voor het betrouwbaar determineren van paddenstoelen geldt dat goede afbeeldingen van macro- en vaak ook microscopische kenmerken onmisbaar zijn. Na het doorlopen van een determinatiesleutel is het raadplegen van foto's en tekeningen de finale check of de determinatie juist is (en als het niet gelukt is, is plaatjes kijken vaak het laatste redmiddel). Opvallende zakjeszwammen (ascomyceten) worden in sommige determinatiewerken behandeld (zoals in Veldgids Paddenstoelen II) maar de kleinere soorten worden zelden afgebeeld. Dat is een belangrijke reden dat het op naam brengen van veel ascomyceten geen sinecure is. Boeken met goede afbeeldingen zijn dan ook altijd welkom. Een nuttige bron voor ascomyceten is nog steeds deel 1 van *Pilze der Schweiz* (Breitenbach & Kranzlin 1984) dat bijna 40 jaar geleden een enorme stimulans gaf aan de studie van ascomyceten. In dit nieuwe boek is de opzet van *Pilze der Schweiz* gevolgd: bondige tekst met kleurenfoto's en tekeningen van de microscopie (min of meer gelijk boekformaat). Elke soort wordt op twee pagina's behandeld: een pagina tekst met ecologie, macro- en microscopische kenmerken, opmerkingen, literatuurverwijzingen en details van de onderzochte vondsten; op de tegenoverliggende pagina kleurenfoto's en/of tekeningen van de kenmerken. De afbeeldingen zijn bijna altijd van hoge kwaliteit en een lust voor het oog. De tekst is

beknopt maar omvat alle informatie om een determinatie te kunnen beoordelen. Er is ook een sleutel tot de behandelde soorten opgenomen maar daar heb je niet veel aan als niet bekend is dat de gevonden soort erin staat. In totaal worden 200 soorten behandeld: voor de helft kernzwammen (pyrenomyceten en loculoascomyceten), ruim een kwart schijfzwammen en de rest bekerzwammen e.a. Hiervan is bijna de helft (90 = 45%) ook in Nederland vastgesteld en het betreft, zoals de titel stelt, merendeels zeldzame en weinig beschreven soorten. 84% hiervan in ons land uiterst tot vrij zeldzaam (zelf ken ik ruim een derde van de 90 Nederlandse soorten). Het boek vormt een mooie aanvulling op de ascomyceten-literatuur maar de prijs in verhouding tot het aantal behandelde soorten (ons land kent ruim 2300 asco's) is aanzienlijk ook door de bijkomende kosten indien direct besteld bij de Zwitserse uitgever (verzending €23 + inklaring €13 + BTW 9%).

Eduard Osieck

